

І. А. Морякіна

Київський національний лінгвістичний університет

ORCID ID: 0000-0003-2653-998X

iryana.moryakina@knl.u.edu.ua**РЕЦЕНЗІЯ НА НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК****Борис Дмитро. (2022).****Onomastic aspects of translation: theory and practice /****Ономастичні аспекти перекладу: теорія і практика. – Київ :****Видавничий центр КНЛУ, 2022 – 108 с.)**

Зміцнення позицій Української держави на міжнародній арені, визнання її ролі у підтримці глобальної безпеки та стабільності, поглиблення її інтеграції у Євроатлантичне й світове співтовариство підносить на новий рівень необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців-перекладачів, чії професійні компетентності відповідали б вимогам сучасності та зростаючим потребам нашої держави. У короткостроковій перспективі внаслідок залучення урядів іноземних держав, міжнародних організацій та приватних компаній у повоєнну відбудову України число наших міжнародних контактів на усіх рівнях буде швидко збільшуватись. Це означає, що майбутнім фахівцям доведеться не лише шукати й коректно вживати загальноприйняті еквіваленти англійських топонімів, атропонімів, ергонімів, але й часто самостійно їх відтворювати, а точніше створювати українські еквіваленти для специфічних англійських культурних реалій, і навпаки. Таким чином, розширення міжнародного співробітництва в економічній, політичній, воєнній, безпековій, культурній, освітній, екологічній та багатьох інших сферах життя, обумовлює необхідність створення нових сучасних підручників та посібників з перекладу. Саме таким є рецензований навчальний посібник Д. П. Бориса «Ономастичні аспекти перекладу: теорія і практика».

Навчальний посібник складається з двох розділів: Розділ I. «Власні назви у теорії перекладу» та Розділ II. «Власні назви у практиці перекладу», які реалізують відповідність змісту посібника його назві.

У першому розділі автор висвітлює ключові перекладознавчі проблеми, що належать до царини ономастології, і таким чином забезпечує теоретичний фундамент для подальшої професійної діяльності майбутніх перекладачів, 'озброює' їх сучасною методологією та інструментарієм перекладу широкого

спектру онімів лексичного та фразеологічного рівня. Перед усім, в ньому проводиться ґрунтовний аналіз застосування таких перекладацьких інструментів як транскрипція й транслітерація, процесів кирилізації та латинізації (підрозділ 1 "Script conversion"). Їх опису передують розгляд різних варіантів конвертації українського алфавіту в англійську латинку. Подана в цьому розділі чинна система транслітерації українських власних імен і назв літерами англійського алфавіту (відповідно до державного стандарту 2010 р.) спрощує студентам виконання завдань, запропонованих у другому розділі аналізованого посібника. У підрозділі 2 "Rendering anthroponyms", окрім правил і тенденцій перекладу англійських антропонімів українською, автор торкається проблем, пов'язаних із латинізацією і передаванням українською неанглійських власних імен, а також досліджує культурно-специфічні антропоніми метафоричної й метонімічної природи (прізвиська історичних постатей, імена літературних персонажів та міфологічних істот). Належна увага приділяється правилам і тенденціям перекладу географічних назв (підрозділ 3 "Rendering toponyms"), зокрема, явищам натуралізації, субституції та калькування. В підрозділі 4 "Rendering ergonoms" автор детально розписує принципи й моделі перекладу назв комерційних компаній, організацій та політичних партій і громадських об'єднань. Своєрідною цікавинкою, яка має важливе значення для коректності перекладу, є огляд відтворення імен, що можуть викликати небажані асоціації зі словами зниженого розмовного стилю, нелітературною лексикою, наприклад, назвами інтимних частин тіла, або іншими словами та поняттями, неприйнятними в цільовій соціокультурній спільноті з точки зору етики й політкоректності.

Перекладацькі моделі й приклади, наведені автором посібника на підтримку теоретичних викладок,

є максимально сучасними й відображають новітні тенденції та підходи до вирішення перекладацьких завдань в царині ономазіології для англійської та української мов, що надає рецензованому посібнику наукової новизни. Проаналізована в ньому лексика відображає найбільш актуальні події в житті українців та представників англомовних соціумів. На схвалення заслуговує організація навчального матеріалу у форматі таблиць та інфографіки, що робить його зрозумілим і полегшує запам'ятовування студентами.

У другому розділі автор пропонує уніфіковану систему послідовних практичних завдань і тренувальних вправ, спрямованих на формування у студентів чітких алгоритмів роботи перекладача, а саме: 1) виявлення й аналізу труднощів, які виникають у зв'язку із наявністю в текстах онімів різних типів; 2) власне виконання еквівалентного перекладу насичених власними іменами й назвами текстів; 3) проведення аналізу та самоаналізу виконаного перекладу. Беззаперечним достоїнством названого посібника є його культурологічний вимір та потужний патріотичний посыл. Наприклад, основою вправи 2 на с. 40 є англомовний текст, присвячений раннім періодам розвитку англійської літератури, що покликаний не лише вдосконалювати навички студентів з перекладу власних імен, але й розширювати їхній філологічний та культурний кругозір. Вправа 2 на с. 48 ґрунтується на тексті “Ukrainian literature: major personalities” (Українська література: ключові постаті), який нагадує про внесок вітчизняних митців до світової літературної спадщини. Вправа 5 зі с. 49 пропонує для читання й перекладу текст «Українські спортсмени, про яких говорить увесь світ», що не може не викликати почуття гордості за нашу країну. Колоритні козацькі прізвища, наведені у вправі 1. с. 51, спонукають читача заглибитись в історичний контекст козацької доби та допомагають краще зрозуміти джерела походження багатьох українських прізвищ, збагачуючи власну україномовну картину світу. Дуже корисними є матеріали, вміщені у розділах 1.3. та 1.4., присвячені міфічним героям стародавніх Греції та Риму, а також та ключовим біблійним постатям. Попри світський характер сучасних англомовних держав, міфи стародавнього світу і Святе Письмо є важливими прецедентними текстами для картини світу носіїв англійської мови. Біблійні й міфологічні алюзії зустрічаються у найрізноманітніших текстах для перекладу й часто представляють собою труднощі для перекладачів-початківців. Сприйняттю цього цікавого але непростого навчального контенту допомагають супровідні графічні ілюстрації, які є не лише окрасою запропонованої праці, але й ефективним засобом зоровою наочності.

Загалом рецензоване видання характеризується інформаційною насиченістю, конкретикою та прак-

тичною спрямованістю. Список використаних бібліографічних джерел включає 30 позицій, 12 з яких написані англійською мовою, що свідчить про ретельне вивчення автором досліджуваної царини.

Не зменшуючи названих здобутків автора, слід визнати, що аналізований навчальний посібник залишає деякі теоретичні питання невирішеними. У вступній частині до розділу 3 “Rendering toponyms” (переклад географічних назв) на с. 21 зазначається, що у перекладі географічних назв нині простежуються «тенденції до застосування транслітерації та / або транскрипції, які превалюють над калькуванням» (переклад наш). Таким чином автор фіксує стан перекладацької проблеми, що впливає з наявних мовних фактів, тоді як майбутньому фахівцю були б корисними робочі продуктивні моделі для практичної перекладацької діяльності. З наведених рекомендацій залишається незрозумілим, в якому випадку слід застосовувати транслітерацію, а в якому транскрипцію. Те саме стосується і моделі перекладу назв комерційних компаній, описаної у розділі 4.1.1., с. 29. Чому назва американського автобудівного підприємства *the Tesla Factory* передається шляхом транслітерації «Тесла Факторі», а назва вагонобудівного заводу *the Gruber Wagon Works* – шляхом транскрипції «Грубер Верен Воркс»?

Деякі проблематичними, на наш погляд, залишаються питання, пов'язані із перекладом назв громадських організацій та політичних партій з української мови на англійську. У розділі 4.2.1. на с. 32 автор пропонує перекладати такі ергоніми як, наприклад, «партія Голос», «Блок Петра Порошенка» із застосуванням артикля *the*, хоча в провідних британських та американських медіа простежуються розбіжності у їх передаванні англійською мовою. Так, коментуючи результати парламентських виборів в Україні 2012 р., британське видання *the Economist* не вживає артикля у назвах українських політичних партій: «*Officially, Fatherland, UDAR and Svoboda are now working together*» [1]. В публікаціях газети *The Washington Post* про парламентські вибори 2019 р. бачимо: «*The legislature is dominated by Poroshenko's party and its allies ... Western-friendly Holos (Voice) party of Sviatoslav Vakarchuk, Ukraine's biggest rock star, which is polling at about 8 percent*» [2], де у назві блоку Петра Порошенка та партії «Голос» артикль не вживається. Водночас спостерігається тенденція до уникання перекладу повних офіційних назв партій та блоків, натомість автори публікацій часто вдаються до вживання присвійного відмінку у назвах українських політичних сил, пов'язаних з окремими політичними діячами. Слід визнати, що зазначені проблеми спричинені як розбіжностями в граматичних системах української та англійської мов, так і низкою екстралінгвальних чинників.

Не досить удалим, на наш погляд, є уживання слова «община» у перекладі назв територіальних та релігійних громад. Наприклад “*the civil parish of Blyth, the civil parish of Macclesfield*” с. 24 перекладаються як «община Блайт» та «община Макдсфілд». На наш погляд, більш вдалим було б українське слово «громада».

У разі наступного видання посібника було б корисно включити також і до другого розділу посібника “*Proper names in translation practice*” (Власні імена в практиці перекладу) пункт, присвячений персоналіям з інших світових релігій і культурних пам’яток, адже сьогодні Велика Британія й США є мультикультурними соціумами. Власні імена, що є знаковими для представників неєвропейських культур, все частіше зустрічаються як в суспільно-політичному, так і в художньому англомовному дискурсах і становлять труднощі для перекладу.

Рецензований навчальний посібник «Ономастичні аспекти перекладу: теорія і практика» є актуальною науково-методичною працею, необхідною для підвищення якості професійної підготовки перекладачів. Зроблені вище зауваження суттєво не впливають на якість авторського доробку. Укладений Д.П. Борисом навчальний посібник, може бути рекомендований для використання у викладанні не лише перекладознавчих дисциплін, але й у викладанні курсів з лінгвокраїнознавства Великої Британії та США.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. The economist. URL.: <https://www.economist.com/easternapproaches/2012/11/21/after-the-elections>
2. The Washington Post. URL.: https://www.washingtonpost.com/world/europe/ukraines-parliament-elections-mark-first-test-for-its-new-actor-turned-president/2019/07/18/01184206-a7ca-11e9-8733-48c87235f396_story.html